

INHOUD

VOORWOORD	4	HOOFDSTUK 4: 'T IS BIJNA OP!	39
INLEIDING	4	Doelstellingen	39
PRAKTISCH	6	1. Goed om te weten: Grondstoffen	40
HOOFDSTUK 1: KENNISMAKEN MET PERU	9	2. Lesaanwijzingen	44
Doelstellingen	9	3. Materiaal	44
1. Lesaanwijzingen	10	4. Verloop	45
2. Materiaal	10	• Inleiding: Storytelling Peruaanse journalist	45
3. Verloop	11	• Kern: Webexpeditie.....	45
• Inleiding: Ra ra ra.....	11	• Uitwisseling: Webexpeditie	46
• Kern: Ondek Peru	12	• Spel: Haal eruit wat erin zit.....	47
• Slot: Thais uit Lima en Luiz uit Pataypampa	13	• Slot: Feit en mening	47
HOOFDSTUK 2: STAD EN DORP	15	HOOFDSTUK 5: ¡VAMOS A PERU!	49
Doelstellingen	15	Doelstellingen	49
1. Goed om te weten: Stad en dorp	16	1. Goed om te weten: Inleefatelier	50
2. Lesaanwijzingen	20	2. Kansen	51
3. Materiaal	21	HOOFDSTUK 6: BLIK TERUG, KIJK VOORUIT	53
4. Verloop	22	Doelstellingen	53
• Inleiding: Spaans leren met Thais	22	1. Goed om te weten: Duurzame ontwikkeling	54
• Kern: Groepswerk	22	2. Lesaanwijzingen	54
• Slot: Klassikale synthese.....	24	3. Materiaal	56
• Klasgesprek: Werkende kinderen.....	25	4. Verloop	56
5. Goed om te weten: Werkende kinderen	26	• Inleiding: Woordenwolk	56
HOOFDSTUK 3: SPOREN VAN PERU	29	• Kern 1: Peru en België	57
Doelstellingen	29	• Kern 2: In actie!	58
1. Goed om te weten: Tijdlijn	30	• Slot: Wereldburgertest	59
2. Lesaanwijzingen	32	5. Goed om te weten: Digibordles	60
3. Materiaal	33	NOTITIES	61
4. Verloop	34	COLOFON	62
• Inleiding: Spaans leren met Thais	34		
• Kern: Groepswerk muzische activiteiten	34		
• Slot: Presentatie groepswerk en afsluitend filmpje	35		
5. Goed om te weten: Activiteiten	36		

VOORWOORD

Beste lezer, beste lezeres

We zijn blij met je belangstelling voor het inleefprogramma over Peru, bestemd voor leerkrachten en leerlingen van de derde graad van het basisonderwijs. Voor je ligt de handleiding van dit project. Daarnaast is er een mediapakket ter beschikking en voor elke leerling het boekje 'Thais en Luiz in Peru'. Ook de website peru.studioglobo.be heeft een belangrijke plaats in dit geheel.

Met dit project willen we jou en je leerlingen kennis laten maken met het dagelijkse leven in Peru. Op die manier willen we dat leerkrachten en leerlingen met een positieve open houding naar anderen kijken en openstaan voor diversiteit in de wereld. Dit kan helpen om meer respect, verbondenheid en solidariteit op te brengen voor mensen overal ter wereld.

We bieden je concreet, kant-en-klaar materiaal aan om met mondiaal en intercultureel leren in je klas aan de slag te gaan. In een steeds meer geglobaliseerde wereld is het be-

INLEIDING

Eén wereld

'De wereld is een dorp geworden', hoor je weleens. En die wereld zit sowieso al in je klas. Ze komt bovendien vliegensvlug je klas binnen. Via televisie, internet en andere media worden je leerlingen dagelijks geconfronteerd met nieuws uit verre landen. Wanneer ze de supermarkt binnenstappen, zien ze voedingsmiddelen die soms duizenden kilometers afleggen voor ze op hun bord belanden. De kleren die je leerlingen dragen, worden hoogstwaarschijnlijk ergens in Azië in bulk geproduceerd. Globalisering is een onomkeerbaar proces. Ons consumptiegedrag in België heeft wel degelijk gevolgen voor mensen elders ter wereld.

Door globalisering wordt onze samenleving nog meer en meer gekenmerkt door diversiteit. Termen als multiculturaliteit, interculturaliteit, superdiversiteit en migratie zijn schering en inslag. De aanwezigheid van verschillende culturen en tradities biedt veel kansen voor een vruchtbare uitwisseling tussen mensen. Toch is diversiteit vaak een bron voor sociale uitsluiting, ongelijkheid en onrechtvaardigheid. Heel veel mensen die in dat grote dorp – de wereld – leven, krijgen helemaal niet evenveel kansen als anderen.

Verbondenheid, een open houding en solidariteit

*"Onze geglobaliseerde wereld stelt ons voor belangrijke maatschappelijke uitdagingen. Maar op die uitdagingen bestaan antwoorden. Die liggen niet in het aanwakkeren van angst, haat of argwaan, maar zijn erop gericht mensen en gemeenschappen dichter bij elkaar te brengen."*¹

Ook je leerlingen moeten zich bewust worden van die geglobaliseerde wereld. Als leerkracht draag je hierin verantwoordelijkheid, samen met allen die betrokken zijn in de opvoeding van kinderen. Het is een enorme uitdaging om de angst voor het onbekende niet aan te wakkeren, maar een gevoel van *verbondenheid* te creëren en het dichter bij elkaar brengen van gemeenschappen te stimuleren. We zijn allemaal mensen en er is meer dat ons verbindt dan wat ons onderscheidt van elkaar. Die verbondenheid stapte af van een wij-zij-denken en draagt bij tot gelijkwaardigheid. Ze vormt de basis van een respectvolle, gelijkwaardige houding ten opzichte van anderen.

Door je leerlingen met een *open houding* te laten kijken naar alles wat vreemd voor hen lijkt, laat je hen oefenen in allerlei competenties om positief om te gaan met diversiteit. Zowel diversiteit binnen onze eigen samenleving als wereldwijde diversiteit. Een open houding stimuleren gaat in tegen racisme en discriminatie: anderen veroordelen op basis van huidskleur, uiterlijk, religieuze overtuiging, seksuele geaardheid, enzovoort. Een antwoord bieden op discriminatie en racisme is een van de uitdagingen van de 21ste eeuw voor de toekomstige generatie wereldburgers.

Het uiteindelijke doel dat we willen bereiken door leerlingen te laten oefenen in positief omgaan met diversiteit, is *solidariteit*. We willen leerlingen ervan bewust maken dat ook zij verantwoordelijkheid dragen voor onze wereld. De mensen en natuurlijke rijkdommen stellen we hierin voorop.

¹ Bron: Herman Van Rompuy (2009). In De Standaard van 14 oktober 2009, p. 4.

langrijk om kinderen mee te nemen in de complexe realiteit van deze wereld. Met dit project willen we de leerlingen aantonen dat hun leven in België wel degelijk invloed heeft op het dagelijkse leven in Peru. Dit is de reden waarom Educatie voor Duurzame Ontwikkeling hierin een belangrijke plaats krijgt.

Peru is een land in Zuid-Amerika. Het wordt als het ware opgesplitst door het Andesgebergte: ten westen ervan ligt er een droge kuststrook, ten oosten het Amazonewoud. De geografie zorgt ervoor dat er prachtige landschappen over het

land verspreid liggen. Toch zorgt de geografie, diens kwetsbaarheid, de klimaatverandering en globalisering ook voor enorme uitdagingen. Uitdagingen waar mensen, die veelal in harmonie met hun natuurlijke biotoop leven, mee geconfronteerd worden in hun dagelijks leven.

Bij het uitwerken van dit project kregen we veel hulp, van mensen in België, maar ook van mensen in Peru. Al deze mensen willen we uitdrukkelijk bedanken.

Het team van Studio Globo Antwerpen

Om je leerlingen te laten opgroeien met deze attitude kun je niet over één nacht ijs gaan. Een inleefproject als 'Wonen en leven in Peru' kan een interessante basis zijn om van de leerlingen in je klas wereldburgers te maken en hen positief te leren omgaan met diversiteit.

Wonen en leven in Peru

In dit project maken je leerlingen kennis met twee leeftijdsgenoten: Thais uit de stad Lima en Luiz uit het dorp Pataypampa. Via die twee kinderen komen je leerlingen meer te weten over het dagelijkse leven in Peru.

Thais is een meisje uit Lima, de hoofdstad. Het is een miljoenenstad in de kuststreek van Peru. Thais woont in het district El Agustino. Ze is tien jaar oud en zit in het vijfde leerjaar. Ze heeft twee oudere broers, José Luis en Luis Enrique, en een jonger broertje Kaled. Haar mama Eva werkt als vrijwilliger in de volkskeuken en heeft een fruitkraam op de markt. Thais' papa José Luis werkt voor een bouwbedrijf.

Luiz woont in Pataypampa. Luiz is twaalf jaar en zit in het zesde leerjaar. De naam van het dorp is een samentrekking van twee Quechua woorden: *patay* (boven) en *pampa* (vlakte) – een dorp boven op de vlakte. Het ligt dan ook in het Andesgebergte op een hoogte van 4000 meter. Mama Agustina en papa Jhon zijn landbouwers. Luiz' twee jongere broertjes heten Jefferson en Antony.

Familie Mesez-Nuñez

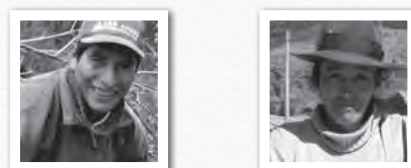
José Luis Meses 38 jaar Eva Nuñez 35 jaar

José Luis 15 jaar Luis Enrique 13 jaar Thais 10 jaar Kaled 6 jaar

Familie Rafaela-Huamani Quispe

Jhon Rafaela Palomino 40 jaar Agustina Huamani Quispe 38 jaar

Luiz 12 jaar Jefferson 6 jaar Antony 4 jaar

PRAKTISCH

➔ VERLOOP

Deze handleiding maakt deel uit van het inleefproject 'Wonen en leven in Peru'. Dat project bestaat uit vier stappen.

Stap 1 - Vormingstraject voor de leerkracht

Voor je met je klas aan dit inleefproject deelneemt, volg je eerst een vormingstraject bij Studio Globo. Dat traject ziet er als volgt uit:

- A: kennismaking met het lespakket en het inleefatelier
- B: verdieping van relevante thema's die bij het lespakket aansluiten
- C: verbreding van het domein mondiaal en intercultureel leren

Stap 2 - Voorbereiding in de klas

Je bereidt de leerlingen voor op het inleefatelier aan de hand van hoofdstuk 1 tot en met 4. Twee leeftijds-genoten, Thais en Luiz, begeleiden de leerlingen op hun reis door Peru. Ze vertellen hen meer over hun dagelijkse leven en over de Peruaanse geschiedenis, cultuur en actualiteit.

Stap 3 - Bezoek aan het inleefatelier

Tijdens het inleefatelier kruip je samen met de leerlingen in de huid van een inwoner van de stad Lima of van het dorp Pataypampa. Jullie ervaren gedurende drie uur het dagelijkse leven in de stad of op het platteland.

Stap 4 - Nawerking in de klas

Aan de hand van hoofdstuk 6 kunnen de leerlingen hun indrukken en ervaringen uit het inleefatelier verwerken. Die ervaringen dienen vervolgens als opstap om een activiteit over duurzaamheid (Educatie voor Duurzame Ontwikkeling - EDO) af te werken.

➔ MATERIALEN

Handleiding

Deze handleiding is je leidraad door het project. Je vindt er alle informatie in die je nodig hebt voor de voorbereiding, het bezoek aan het inleefatelier en de verwerking in de klas.

De eerste vier hoofdstukken bieden je de nodige informatie en lesaanwijzingen om het inleefatelier met je leerlingen voor te bereiden. Die voorbereiding neemt ongeveer vier halve dagen in beslag. Elk hoofdstuk is op dezelfde manier opgebouwd: doelstellingen, lesaanwijzingen, materiaaloverzicht en verloop van de activiteiten. Bij elk hoofdstuk vind je belangrijke informatie. Het is aangeraden om die te raadplegen terwijl je het project voorbereidt. Wil je nog meer weten, dan verwijzen we je door naar peru.studioglobo.be.

Hoofdstuk 5 geeft je de nodige informatie over het bezoek aan het inleefatelier.

En in hoofdstuk 6 vind je een leidraad om de inleefervaringen van de leerlingen na het bezoek te verwerken.

Overzicht gebruikte pictogrammen in handleiding

	Informatie	Lees deze informatie tijdens de lesvoorbereiding. Het biedt je extra informatie over de thema's van het dagelijks leven in Peru die tijdens de activiteiten aan bod komen.
	Website	Ga naar de website voor extra informatie. Hier vind je onder andere audiovisueel materiaal en links die je een brede achtergrond bieden.
	Projectie	Voorzie een mogelijkheid om in je klas te projecteren. Als je de dvd uit het mediapakket gebruikt, kan dat een tv met een dvd-speler zijn. Gebruik je de website, dan heb je een beamer en computer/laptop of een digibord nodig. Alle filmpjes worden zowel via de website als de dvd in het mediapakket aangeboden. In deze handleiding verwijzen we steeds naar beide mogelijkheden.
	Computer of laptop	Zorg dat er voldoende computers of laptops beschikbaar zijn.
	Wereldkaart of atlas	Voorzie een wereldkaart of atlas.
	Kleurpotloden	Voorzie kleurpotloden.
	Rekenmachine	Voorzie een rekenmachine.
	Cd-speler	Voorzie een cd-speler.
	Knutselmateriaal	Voorzie knutselmateriaal: schaar, lijm, crêpepapier, enz.

Leerlingenboekje 'Thais & Luiz in Peru'

Elke leerling heeft een exemplaar van het leerlingenboekje nodig. Er is ook een exemplaar voor de leerkracht voorzien bij de handleiding. Leerlingen kunnen in het leerlingenboekje lezen, foto's bekijken en opdrachten maken tijdens de voorbereiding en nawerking in de klas.

Mediapakket

Je huurt het mediapakket ten minste voor twee weken. Dat pakket bevat didactische materialen die je nodig hebt tijdens de voorbereiding in de klas. Voor de nawerking heb je het mediapakket niet meer nodig, zodat je het de dag van je bezoek terug kunt meenemen naar Studio Globo Antwerpen.

Website: peru.studioglobo.be

De website is een belangrijk onderdeel van dit project. Er is een gedeelte voor de leerkracht en een gedeelte voor de leerlingen. In deze handleiding wordt er naar het leerkrachtengedeelte verwezen met het dit pictogram. Naast de digitale versie van een aantal documenten uit mediapakket en handleiding vind je hier een projectschema, audiovisueel materiaal en extra informatie bij de verschillende hoofdstukken. Ook de link naar de webexpeditie van hoofdstuk 4, suggesties voor extra activiteiten en relevante actualiteit tref je aan op de website. Warm aanbevolen, niet alleen voor techneuten. Via het leerlingengedeelte kunnen de leerlingen ná het project nog meer te weten komen over Peru en over Thais en Luiz. Ze kunnen ook inzoomen op de plattegrond van het inleefatelier.

TIP

Op de website vind je het leerlingenboekje ook als pdf-bestand terug zodat je het kan projecteren in de klas.

HOOFDSTUK 1

KENNISMAKEN MET PERU

KENNISMAKEN MET PERU

HOOFDSTUK 1

Dit hoofdstuk is een eerste kennismaking met Peru. De leerlingen komen meer te weten over de geografie van het land, de hoofdstad Lima, de verschillende bevolkingsgroepen en talen, de munt en de vlag van Peru. Aan de hand van een filmpje maken de leerlingen kennis met Thais en Luiz. Die twee hoofdpersonages helpen hen in de volgende hoofdstukken het dagelijks leven in Peru verkennen.

DOELSTELLINGEN

- De leerlingen kunnen Peru aanduiden op de wereldkaart en de belangrijkste geografische kenmerken van het land benoemen.
- De leerlingen kennen de munteenheid van Peru.
- De leerlingen kennen de vlag van Peru en de symbolen van het wapenschild.
- De leerlingen kennen de drie belangrijke talen die in Peru gesproken worden.
- De leerlingen kunnen zich een beeld vormen van de diversiteit in de stad Lima.
- De leerlingen weten welke bevolkingsgroepen er in Peru voorkomen.

1. LESAANWIJZINGEN

Het is belangrijk dat je de leerlingen vooraf niet vertelt dat ze aan een project over Peru gaan werken. Aan de hand van een filmpje met tips komen de leerlingen samen de bestemming te weten. Tijdens de kernactiviteit van dit hoofdstuk werken de leerlingen per twee. Tijdens die activiteit leren de leerlingen enkele aardrijkskundige kenmerken van Peru kennen. Als afsluiter maken de leerlingen kennis met de twee hoofdpersonages, Thais en Luiz, die hen mee op reis nemen naar Peru.

2. MATERIAAL

Hoofdstuk 1: Kennismaken met Peru	Timing	Mediapakket	Website	Extra
Inleiding: Ra ra ra	10'	<ul style="list-style-type: none"> Foto's Thais en Luiz Dvd: filmpje 'Ra ra ra' 		
Kern: Ontdek Peru	50'	<ul style="list-style-type: none"> Vlag Peru 	<ul style="list-style-type: none"> Kaart Peru Kaart Lima Volkslied Peru 	Extra klok
Peru in kaart	10'	<ul style="list-style-type: none"> Verbetersleutel 	<ul style="list-style-type: none"> Verbetersleutel 	
Tien voor taal	10'	<ul style="list-style-type: none"> Verbetersleutel 	<ul style="list-style-type: none"> Verbetersleutel 	
Mesties of Indiaan? Allemaal Peruaan!	10'	<ul style="list-style-type: none"> Verbetersleutel 	<ul style="list-style-type: none"> Verbetersleutel 	
Te amo Peru	10'	<ul style="list-style-type: none"> Verbetersleutel 	<ul style="list-style-type: none"> Verbetersleutel 	
Lima Metropolitana	10'	<ul style="list-style-type: none"> Verbetersleutel 	<ul style="list-style-type: none"> Verbetersleutel 	
Slot: Thais en Luiz	15'	<ul style="list-style-type: none"> Dvd: filmpje 'Thais en Luiz' 	<ul style="list-style-type: none"> Filmpje 'Thais en Luiz' 	

3. VERLOOP

➔ INLEIDING: RA RA RA

👉 Vooraf:

- Zet het filmpje klaar. Het is aangeraden om alles klaar te zetten zonder dat de leerlingen dat zien. Anders verklap je de bestemming al.
- Zorg dat er minstens per twee leerlingen één atlas klaarligt.

✂ **Materiaal:** leerlingenboekje p. 3, foto's Thais en Luiz, filmpje 'Ra ra ra', atlas of wereldkaart

🕒 **Timing:** 10 minuten

👉 Verloop:

1. Vertel de leerlingen dat ze, afhankelijk van je planning, een hele week of twee weken aan een nieuw project gaan werken. Zeg hen dat je hen mee op reis neemt, maar dat ze zelf moeten ontdekken wat de bestemming is.
2. Zeg hen dat ze een aantal tips zullen krijgen via een filmpje (zie kader). Aan de hand van die tips zullen ze te weten komen wat de bestemming is.
3. Laat de leerlingen per twee in de atlas opzoeken of werk klassikaal aan de hand van een grote wereldkaart.
4. Start het filmpje. Vertel nog niets over de twee hoofdpersonages die de tips geven. Na elke tip verschijnt er een zandloper in beeld en horen de leerlingen een tikkende klok. Binnen de tijd moeten ze de landen die niet meer in aanmerking komen op basis van de tip elimineren. Na ongeveer 30 seconden ontploft er een bom. Dat is het signaal voor de volgende tip. Je kunt het filmpje even op pauze zetten als je merkt dat de leerlingen nog niet klaar zijn. Na vijf tips zouden de leerlingen al het antwoord moeten kennen. Daarna volgen er nog drie weetjes in het filmpje.
5. Vertel na afloop van het filmpje dat de klas Peru zal bestuderen. Hang de foto's van Thais en Luiz op. Vertel dat die twee kinderen hun gidsen zullen zijn.
6. Deel de leerlingenboekjes uit. Laat de leerlingen op pagina 3 de volgende vragen beantwoorden: 'Wat weet ik al over Peru?' en 'Wat wil ik nog te weten komen over Peru?'. Overloop de antwoorden klassikaal.

TIPS

- Het land waar ik met mijn familie woon, ligt in het werelddeel Amerika.
- Het land waar ik met mijn familie woon, ligt onder de evenaar.
- Mijn land is een van de drie grootste van Zuid-Amerika.
- Ik woon in een dorp in het Andesgebergte.
- Mijn land grenst aan het Titicacameer.

WEETJES

- Mijn land heeft vijf buurlanden.
- De bron van de Amazonerivier ligt in mijn land.
- In het wapenschild van mijn land staat een dier.

➔ KERN: ONTDEK PERU

👉 Vooraf:

- Druk de kaart van Peru en de kaart van Lima af.
- Haal in de bibliotheek boeken over Peru om je klas extra in te richten. Je vindt een boekenlijst op de website.
- Zet het volkslied van Peru klaar op je computer . Dat zal het signaal zijn om aan een volgende opdracht te beginnen.
- Leg de verbeter sleutels op een aparte tafel klaar. Voorzie atlassen en kleurpotloden.

✂ **Materiaal:** leerlingenboekje p. 4-9, verbeter sleutels, kaart Peru, kaart Lima, vlag Peru, atlas, kleurpotloden, extra klok

🕒 **Timing:** maximaal 50 minuten, 10 minuten per opdracht

👉 Verloop:

1. Verdeel de leerlingen in groepjes van twee of drie.
2. Vertel hen dat ze zelfstandig vijf opdrachten over Peru zullen uitvoeren aan de hand van hun leerlingenboekje.

- Peru in kaart
- Mesties of indiaan? Allemaal Peruaan!
- Tien voor taal
- Te amo Peru
- Lima Metropolitana

Elke opdracht duurt 10 minuten. Laat de eerste tonen van het Peruaanse volkslied horen. Dat is het signaal om aan de volgende opdracht te beginnen.

1. Zorg ervoor dat niet alle groepjes met de eerste opdracht beginnen. Verdeel de groepjes over de vijf opdrachten. Op die manier zijn er altijd voldoende verbeter sleutels.
2. Vertel de leerlingen waar de verbeter sleutels liggen. Die mogen ze nemen als hun opdracht af is.
3. Leg uit dat er op pagina 7 een extra opdracht staat. Hiermee kunnen ze beginnen als ze een opdracht al afgewerkt en verbeterd hebben voor het volkslied begint te spelen.
4. Terwijl de leerlingen aan het werk zijn, richt je de klas in. Enkele suggesties:
 - Hang de vlag van Peru op.
 - Hang een extra klok op met de aanduiding van de tijd in Peru.
 - Hang de kaart van Peru en de kaart van Lima op.
 - Leg de boeken uit de bibliotheek op een tafel. De leerlingen kunnen die gedurende het hele project inkijken.
5. Tijdens de slotactiviteit stellen Thais en Luiz enkele synthesevragen over dit deel.

- Peru is 42 keer groter dan België met zijn 1.285.216 km²
- Grenzen: Stille of Grote Oceaan, Ecuador, Brazilië, Colombia, Bolivia en Chili.
- Drie geografische zones:
 - Costa: smalle, woestijnachtige kuststrook. Hoofdstad Lima bevindt zich in deze zone.
 - Sierra: Andesgebergte, loopt van noord naar zuid. Hierin ligt Pataypampa op 4000 m hoogte.
 - Selva: het Amazonewoud.
- In Peru spreken ze Quechua, Aymara en Spaans. Het Spaans werd de lokale bevolking opgedrongen ten tijde van de Spaanse kolonisatie.
- Peru telt 30 miljoen inwoners, waarvan:
 - 45% indigenas
 - 37% mestiezen
 - 15% blanken
 - 3% Afro-Peruanen en Aziaten
- Het aantal inwoners van Lima is moeilijk vast te stellen. De stad blijft maar groeien. Daarom variëren de cijfers tussen 8 en 10 miljoen inwoners.
- Het wapenschild op de vlag van Peru symboliseert de drie natuurlijke rijkdommen van het land: fauna, flora en grondstoffen.
- In Peru is het zes uur vroeger dan bij ons tijdens de wintertijd, en zeven uur vroeger tijdens de zomertijd.

➔ SLOT: THAIS UIT LIMA EN LUIZ UIT PATAYPAMPA

🔗 Vooraf:

- Zet het filmpje klaar.

✂ **Materiaal:** leerlingenboekje p. 10-12, filmpje 'Thais en Luiz'

🕒 **Timing:** 15 minuten

👉 Verloop:

1. Vertel de leerlingen dat ze al wat over Peru te weten gekomen zijn, maar dat ze Thais en Luiz nog beter zullen leren kennen.
2. Laat het filmpje 'Thais en Luiz' zien. Tijdens dat filmpje verschijnen er enkele synthesevragen over de vorige activiteit. Spoor de leerlingen aan om die te beantwoorden.
3. Vraag hen na het filmpje of ze zich Peru zo voorgesteld hadden.
4. Zeg hen dat ze meer te weten zullen komen over Thais en Luiz. Laat de leerlingen in het leerlingenboekje op pagina 10 en 11 het verhaal over Thais en Luiz lezen.
5. Laat de leerlingen vervolgens op pagina 12 de vragen invullen. Hier moeten ze enkele eigenschappen van Thais en Luiz noteren en op zoek gaan naar gelijkenissen met zichzelf.
6. Overloop de antwoorden klassikaal. Gebruik eventuele opmerkingen van de leerlingen om stil te staan bij woorden die anders geïnterpreteerd kunnen worden.
 - Houden van: mensen, dieren, iets graag doen, eten, enz.
 - Kunnen: talenten, vaardigheden, enz.
 - Is/zijn: aspecten van persoonlijkheid, jongen/meisje, uiterlijke kenmerken, enz.
 - Lijken op: innerlijk, uiterlijk, dezelfde interesses, enz.

HOOFDSTUK 2

STAD EN DORP

In dit hoofdstuk maken de leerlingen uitgebreid kennis met Thais en Luiz, en met hun familieleden. Op die manier leren ze heel wat aspecten van het dagelijks leven in de stad (Lima) en in een Andesdorp (Pataypampa) kennen.

DOELSTELLINGEN

- De leerlingen kunnen zich een veelzijdig beeld vormen van het stadsleven in Peru.
- De leerlingen kunnen zich een veelzijdig beeld vormen van het plattelandleven in de Peruaanse Andes.
- De leerlingen zien gelijkenissen en verschillen tussen het leven in Lima, het leven in Pataypampa en hun eigen leven.

1. GOED OM TE WETEN: STAD EN DORP

➔ WONEN IN LIMA: DRUK DRUK DRUK IN DE STAD

- Lima werd door de Spanjaarden gesticht als de 'Stad van de Koningen' en telt nu ongeveer 8.500.000 inwoners. Lima en de havenstad Callao vormen samen wat Grootstedelijk Lima of Lima Metropolitano genoemd wordt. Met 8 à 10 miljoen inwoners is dit het grootste stedelijk gebied van het land, en het blijft alleen maar groeien.
- In Lima zijn er veel *pueblos jóvenes* of nieuwe wijken. Hier vestigen zich migranten die voornamelijk met een economisch motief vanuit de Andes naar de stad trekken. Meer en meer mensen trekken naar steden omdat ze vluchten voor conflicten over mijnbouw, houtkap en andere wanpraktijken in de Andes en het Amazonewoud.
- Thais en haar familie wonen in een rijhuis in het district El Agustino (180.000 inwoners). Huizen zijn er gemaakt van bakstenen en beton, en ze hebben een dakterras.

➔ VERVOER: TAXI OF BUS? ¡VAMOS!

- Lima is een erg drukke stad. Er zijn verschillende manieren om van punt A naar punt B te geraken.
 - Er zijn ongeveer 100.000 taxi's.
 - Er rijden bovendien meer dan 100.000 mototaxi's. Een mototaxi rijdt op drie wielen, is overdekt en verzorgt de verbinding tussen verder afgelegen wijken en wijken waar reguliere bussen rijden.
 - De metropool Lima heeft 500 verschillende buslijnen. Schoolgaande kinderen en jongeren rijden goedkoper met de bus. Er zijn ook 60.000 micro- en combibussen. Dat zijn kleine bussen die over een vast traject rijden. Lima heeft ook Metropolitano-bussen. Die rijden in een eigen bedding en zijn dus sneller.
- Vanuit Lima kun je op verschillende manieren andere steden in Peru bereiken. Afhankelijk van je budget reis je met het vliegtuig, met de bus of met de taxi.

➔ WONEN IN PATAYPAMPA: GOED GEREEDSCHAP, DE GEMEENSCHAP

- Pataypampa is een dorp in de Andes waar een 80-tal families wonen. Om de dichtstbijzijnde stad te bereiken, moet je al gauw 1,5 uur rijden.
- In de Andes worden huizen gemaakt van adobestenen. Die stenen worden in gemeenschap gemaakt. Ze bestaan uit een mengsel van stro, zand, water en mest. Ze worden in een mal gemaakt en drogen in de zon. Huizen in adobestenen nemen overdag de warmte op en geven die 's nachts weer af.
- In een dorp als Pataypampa leven mensen in gemeenschap: de landbouwers werken regelmatig samen, er zijn dorpsvergaderingen en er wordt samen een dorpsfeest georganiseerd.
- Het huis van Luiz bestaat uit verschillende delen: een apart gebouw met keuken en eetkamer, een gebouw met onderaan een stal voor de cavia's en daarboven het slaapkamergedeelte en een gebouw met douche en wc. De betonnen wasbak bevindt zich buiten.

➔ LANDBOUW EN VEETEELT: SCHATJES VAN PATATJES

- Landbouw en veeteelt zijn in de Andes de belangrijkste bron van inkomen.
- Pataypampa ligt 4000 m boven de zeespiegel. De volgende gewassen zijn bestand tegen de koude temperaturen op die grote hoogte: aardappelen, quinoa, bonen en maïs.
- Landbouwers bewerken het veld met een takla, een smalle spade die in de Incaperiode al gebruikt werd.
- Velden zijn aangelegd in terrassen. Terrasbouw is een eeuwenoude methode om erosie tegen te gaan en om op steile hellingen aan landbouw te doen.
- Moeder Aarde, Pachamama in het Quechua, is voor de inwoners van de Andes heel belangrijk: alles wat ze van Moeder Aarde krijgen, zorgt ervoor dat mensen kunnen overleven. Vóór het planten of zaaien wordt er een offer gebracht aan Pachamama om een goede oogst te vragen. Na het oogsten wordt ze bedankt.
- Cocastruiken groeien op de grens van de Andes en het Amazonewoud. De mensen uit de Andes putten kracht uit cocablaadjes: ze kauwen erop of ze maken er thee van. Er worden altijd cocablaadjes gebruikt bij een offer om Pachamama kracht te geven.
- Wollen kleren zijn het resultaat van een proces van scheren, spinnen, kleuren en weven.

➔ ETEN EN DRINKEN: DAGELIJKSE KOST

- Peru kent dankzij de geografische zones een rijke, zeer gevarieerde keuken.
- In de Andes worden gerechten vaak samengesteld uit de volgende ingrediënten: aardappelen, rijst, quinoa, eieren, vlees (kip, cavia, alpaca, enz.) en groenten (wortelen, uien, bonen, enz.).
- Peruanen houden van sapjes. Daarvoor worden de vele exotische vruchten uit het Amazonewoud gebruikt. Er wordt ook veel frisdrank gedronken. Inca Kola is de nationale drank bij uitstek.
- In steden is er een grote opkomst van goedkope fastfoodketens. Ongeveer 25% van de kinderen tussen 5 en 9 jaar lijdt aan obesitas door een ongezond voedingspatroon.

➔ ONDERWIJS: EN WAT HEBBEN WE VANDAAG GELEERD?

- Het schooljaar loopt van maart tot december.
- In Lima worden schoolgebouwen vaak dubbel gebruikt. Er is een school met lessen in de voormiddag (7.15-13 uur) en een school met lessen in de namiddag (13-18.50 uur). Die twee instellingen hebben een afzonderlijke directeur en eigen personeel, maar ze gebruiken dus wel hetzelfde gebouw. Thais gaat in de namiddag naar school.
- In Pataypampa gaan ze van 8 tot 13 uur naar school. In de namiddag speelt Luiz met zijn vrienden, helpt een handje op het veld of in het huishouden.
- Ongeveer 13% van de bevolking van Peru is analfabeet en dat zijn hoofdzakelijk vrouwen. Op het plateland kan zelfs tot 45% van de vrouwen niet lezen, tegenover 11% van de mannen.
- In de Andes zijn er in vele comunidades (gemeenschappen) geen scholen. De kinderen moeten naar school gaan in het dichtstbijgelegen dorp, waardoor ze vaak lang onderweg zijn.

➔ VOLKSKEUKEN: VEEL VOLK IN DE KEUKEN

- Volkskeukens bieden betaalbare, gezonde maaltijden aan (S/. 1,50). Voor vele families is het leven in Lima te duur. Voor hen is de volkskeuken heel belangrijk.
- De vrouwen werken volgens een beurtrol: per twee of drie koken ze gedurende een week.
- Er worden gemiddeld per volkskeuken een honderdtal maaltijden per dag bereid. De kokkinnen nemen vijf à tien maaltijden mee naar huis, afhankelijk van het aantal gezinsleden, omdat ze vrijwillig komen werken.
- Dankzij het systeem van de volkskeukens houden vrouwen meer tijd over voor andere dingen, bijvoorbeeld om buitenshuis te gaan werken.

➔ KLEDIJ: LA ROPA. MADE IN PERU?

- In Peru is er een mix te zien van traditionele en moderne kledij. In de steden dragen mensen eerder confectiekledij. In de Andes dragen voornamelijk oudere vrouwen de traditionele wollen kledij.
- Voor feestelijke gelegenheden dragen ze in de Andes traditionele kledij: een poncho en een hoed voor mannen; een wollen rok, een draagdoek en een hoed voor vrouwen.
- Een draagdoek wordt voor verschillende doeleinden gebruikt: als kledingstuk, om een baby te dragen of om goederen te vervoeren.
- In de Andes dragen mensen vaak sandalen die gemaakt zijn van het rubber van autobanden. Ze zijn goed bestand tegen water en bovendien zeer stevig om over rotsen en stenen te stappen.

➔ **HANDEL: DE MARKT VAN SANTA ROSA**

- Landbouwers uit de Andes verkopen hun landbouwoverschotten op lokale markten aan handelaars, die ze naar de stad vervoeren. De inwoners van Pataypampa trekken wekelijks naar de markt van Santa Rosa.
- Op lokale markten worden dan weer veel afgewerkte producten verkocht. Winkeliers uit Andesdorpen bevoorraden op die manier hun winkels. Hierdoor verkopen kleine winkels een breed gamma aan producten: conserven, batterijen, frisdranken, enz.

➔ **WERKEN: VEEL WERK? ¡SI, MUCHO TRABAJO!**

- Er heerst grote werkloosheid in Lima. Heel weinig mensen vinden vast werk. Meer dan de helft van de werkenden in Lima werkt in de informele economie.
- Mensen proberen op allerlei manieren een inkomen te vergaren, zonder werk- of inkomenszekerheid, laat staan sociale zekerheid. Al die ondernemers zorgen ervoor dat er een veelheid aan jobs is in Lima: straatverkoop, kleine winkels, cybercafés, huishoudhulp, marktverkoop, afvalsorteerders, enz.
- Kinderen werken ook. Jongere kinderen helpen hun ouders. Vaak hebben ze een extra job tijdens de vakantie om een bijdrage te leveren aan het gezinsinkomen. Thais verkoopt dan bijvoorbeeld lolly's in opdracht van haar buurvrouw. Oudere kinderen werken ook in de weekends en op andere vrije momenten.

Nog meer weten?

2. LESAANWIJZINGEN

Dit hoofdstuk start met een korte klassikale inleiding over taal. Aan de hand van een filmpje leren de kinderen enkele Spaanse woorden.

De kern van dit hoofdstuk bestaat uit een groepswerk. Hierbij is het belangrijk dat alle kinderen een inbreng hebben. Niet alleen de natuurlijke leiders nemen het woord, ook eerder introverte leerlingen krijgen de kans om een bijdrage te leveren. Daarom krijgt elke leerling binnen het groepje een duidelijke rol. We inspireren ons hiervoor op de rolverdeling die tijdens CLIM-activiteiten toegepast wordt¹. Als de leerlingen niet vertrouwd zijn met die rolverdeling is het belangrijk om op voorhand even stil te staan bij de verschillende functies binnen een groepje. In het leerlingenboekje kunnen de leerlingen op pagina 13 aanduiden welke taak ze binnen hun groepje hebben.

Op de website staat het overzicht van de taken. Zo kun je ze tijdens de activiteit projecteren.

Voorlezer

- Je leest alle opdrachten en teksten voor.
- Je leest teksten in het leerlingenboekje of van de extra bladen voor.

Materiaalverantwoordelijke

- Je haalt de opdrachtenkaartjes.
- Je haalt extra materiaal dat nodig is voor jullie opdracht.
- Je let erop dat iedereen zorg draagt voor de materialen.
- Je ruimt het materiaal op na de opdracht.

Organisator

- Je zorgt ervoor dat iedereen de taken van zijn of haar rol uitvoert.
- Je zorgt ervoor dat iedereen aan het woord komt.
- Je zorgt ervoor dat iedereen alles begrijpt.
- Je vraagt hulp aan de leerkracht als dat nodig is.

Tijdsbewaker

- Je houdt de tijd in de gaten: 15 minuten per activiteit.
- Je zorgt ervoor dat iedereen op pagina 13 in het leerlingenboekje aanduidt welke opdracht jullie al afgewerkt hebben.

Bemiddelaar

- Je moedigt iedereen aan om samen te werken.
- Je geeft complimenten als het goed gaat.
- Je stimuleert een groepslid dat niet zo goed meewerkt.
- Je bewaart de rust binnen jullie groepje.

Tijdens het groepswerk en de daaropvolgende klassikale synthese komen de leerlingen te weten dat Thais en Luiz soms werken. Dat is de aanleiding om een klasgesprek te houden over werkende kinderen.

Aangezien de groepjes maar zes van de tien opdrachten zullen doorlopen, is de synthese belangrijk.

¹ CLIM: Coöperatief Leren in Multiculturele groepen is een methodiek voor gestructureerd groepswerk waarbij de nadruk ligt op het werken aan interculturele vaardigheden. Meer informatie: Filip Paelman, Steunpunt Diversiteit en Leren, Clim-wijzer, Uitgeverij De Boeck.

3. MATERIAAL

Hoofdstuk 2: Stad en Dorp		Timing	Mediapakket	Website	Extra
Inleiding: Spaans leren met Thais		5'	<ul style="list-style-type: none"> Dvd: filmpje 'Spaans leren met Thais 1' 	<ul style="list-style-type: none"> Poster 'Spaans leren met Thais 1' Filmpje 'Spaans leren met Thais 1' 	
Kern: Groepswerk		100'	<ul style="list-style-type: none"> Stappenplan per groepje 	<ul style="list-style-type: none"> Taakverdeling 	
Druk druk druk in de stad		15'	<ul style="list-style-type: none"> Oprachtenkaart Fotoblad (3) Migratie (3) Verbetersleutel 	<ul style="list-style-type: none"> Verbetersleutel 	
Taxi of bus? ¡Vamos!		15'	<ul style="list-style-type: none"> Oprachtenkaart Bronnenkaart (3) Plattegrond Lima Verbetersleutel 	<ul style="list-style-type: none"> Verbetersleutel 	
Goed gereedschap, de gemeenschap		15'	<ul style="list-style-type: none"> Oprachtenkaart Fotoblad (3) Verbetersleutel 	<ul style="list-style-type: none"> Verbetersleutel 	
Schatjes van patatjes		15'	<ul style="list-style-type: none"> Oprachtenkaart Bingospel: fotobladen (5) en fotokaartjes (30) Verbetersleutel 	<ul style="list-style-type: none"> Verbetersleutel 	
Dagelijkse kost		15'	<ul style="list-style-type: none"> Oprachtenkaart Voedingsdriehoek (3) Verbetersleutel 	<ul style="list-style-type: none"> Verbetersleutel 	
En wat hebben we vandaag geleerd?		15'	<ul style="list-style-type: none"> Oprachtenkaart Lessenroosters (3) Verbetersleutel 	<ul style="list-style-type: none"> Verbetersleutel 	
Veel volk in de keuken		15'	<ul style="list-style-type: none"> Oprachtenkaart Fotoblad (3) Verbetersleutel 	<ul style="list-style-type: none"> Verbetersleutel 	
La ropa. Made in Peru?		15'	<ul style="list-style-type: none"> Oprachtenkaart Fotoblad (3) Verbetersleutel 	<ul style="list-style-type: none"> Verbetersleutel 	
De markt van Santa Rosa		15'	<ul style="list-style-type: none"> Oprachtenkaart Fotoblad (2) Marktproducten Verbetersleutel 	<ul style="list-style-type: none"> Verbetersleutel 	
Veel werk? ¡Si, mucho trabajo!		15'	<ul style="list-style-type: none"> Oprachtenkaart Triospel 		
Slot: Klassikale synthese		25'	<ul style="list-style-type: none"> Dvd: Prezi 'Hoofdstuk 2' 	<ul style="list-style-type: none"> Prezi 'Hoofdstuk 2' 	
Klasgesprek: Werkende kinderen		20'		<ul style="list-style-type: none"> Digibordles 'Filosoferen' 	

4. VERLOOP

➔ INLEIDING: SPAANS LEREN MET THAIS

👉 Vooraf:

- Zet het filmpje klaar.
- Druk de taalposter die op de website staat af. Hang de poster op.

✂ **Materiaal:** leerlingenboekje p. 46-47, poster 'Spaans leren met Thais 1', filmpje 'Spaans leren met Thais 1'

🕒 **Timing:** 5 minuten

👉 Verloop:

1. Speel het filmpje af. Spoor de leerlingen aan de Spaanse zinnen te herhalen.
2. Laat enkele leerlingen zichzelf voorstellen. Zeg hen dat de poster hen hierbij kan helpen. In het leerlingenboekje op pagina 46 en 47 vinden ze de Spaanse zinnen ook terug. De volgende elementen moeten in hun voorstelling zitten:
 - Begroeting: *hola* of *buenos días*
 - Voorstelling: *yo soy ...* of *me llamo ...*
 - Leeftijd: *tengo ... años*
 - Woonplaats: *vivo en ...* Woonplaatsen hebben vaak geen Spaanse vertaling. Voor een aantal grotere steden vind je toch vertalingen: Antwerpen wordt Amberes, Mechelen wordt Malinas, enz.

➔ KERN: GROEPSWERK

👉 Vooraf:

- Leg de materialen voor deze activiteit klaar op één of twee tafels in de klas. Zorg ervoor dat je pakketjes maakt per activiteit. Alle materialen zijn voorzien van een pictogram. Zo kun je gemakkelijk tien pakketjes samenstellen.
- Leg de verbeter sleutels klaar op een aparte tafel.

✂ **Materiaal:** leerlingenboekje p. 12-23, materiaal voor de tien opdrachten, stappenplan per groepje

🕒 **Timing:** 10 minuten uitleg, 15 minuten per activiteit. 100 minuten groepswork in totaal.

👉 Verloop:

1. Verdeel de leerlingen in groepjes van vier of vijf aan de hand van het overzicht in de tabel op pagina 23.
2. Overloop de rollen (zie lesaanwijzingen). Projecteer de rollen tijdens het groepswork. Zo kunnen de leerlingen op elk moment nagaan wat hun taak inhoudt. Laat de leerlingen op pagina 13 in het leerlingenboekje hun taak aanduiden. Bij groepjes van vier personen laat je de taak van de bemiddelaar door de tijdsbewaker uitvoeren.
3. Leg het verloop van de activiteit uit aan de leerlingen. Elk groepje start met een andere activiteit en voert zelfstandig de opdracht uit.

4. Deel de stappenplannen per groep uit aan de tijdsbewakers. Elk groepje zal zes van de tien opdrachten uitvoeren. Als je meer tijd hebt, kun je ervoor kiezen om alle groepjes alle opdrachten te laten uitvoeren.
5. Leg uit dat ze 15 minuten per activiteit hebben.
6. Zeg waar de verbeter sleutels zich bevinden.
7. Zeg dat ze aan een extra opdracht op pagina 26 kunnen werken als ze eerder klaar zijn.

# lln	# lln per groep	# lln	# lln per groep	# lln	# lln per groep
16	4-4-4-4	22	5-5-4-4-4	28	5-5-5-5-4-4
17	5-4-4-4	23	5-5-5-4-4	29	5-5-5-5-5-4
18	5-5-4-4	24	5-5-5-5-4	30	5-5-5-5-5-5
19	5-5-5-4	25	5-5-5-5-5	31	5-5-5-4-4-4-4
20	5-5-5-5	26	5-5-4-4-4-4	32	5-5-5-5-4-4-4
21	5-4-4-4-4	27	5-5-5-4-4-4		

Korte inhoud opdrachten

Activiteit - pictogram - paginanummer	Opdracht
Druk druk druk in de stad p. 12-13	Samen een krantenartikel lezen over het bevolkingsaantal van Lima en de plattegrond van het huis van Thais verkennen. Opdrachten over het krantenartikel en de plattegrond oplossen. Getuigenissen over migratie lezen en vragen over dat thema beantwoorden.
Taxi of bus? ¡Vamos! p. 14	Samen een bronnenkaart over het vervoer in Lima bekijken. Opdrachten met de plattegrond van Lima oplossen. Een vraagstuk oplossen.
Goed gereedschap, de gemeenschap p. 15	Samen foto's van het dorp Pataypampa bekijken en de plattegrond van het huis van Luiz verkennen. Vragen oplossen over adobestenen en het gebruik van de wasbak. Een analyse van de eigen woonplaats en woning maken.
Schatjes van patatjes p. 16	Een bingospel spelen. Enkele nieuwe termen invullen: terrassen, chuños, weefgetouw, quinoa en coca.
Dagelijkse kost p. 17	Samen de maaltijden van Luiz bekijken. Onderzoeken of de maaltijden aan de voedingsdriehoek voldoen. Een analyse van hun eigen voedingsgewoonten maken.
En wat hebben we vandaag geleerd? p. 18	Samen de school en het lessenrooster van Thais en Luiz verkennen. Vragen oplossen die op gelijkenissen tussen Peru en België focussen. Meertaligheid bespreken. In vijf zinnen iets over hun eigen school noteren.
Veel volk in de keuken p. 19	Samen foto's over de volkskeuken bekijken. Een woordpuzzel en een vraagstuk oplossen.
La ropa. Made in Peru? p. 20	Samen foto's van verschillende kledingstukken bekijken. Het juiste kledingsstuk met de omschrijving linken. Vragen oplossen over sandalen die van autobanden gemaakt zijn en over het gebruik van een draagdoek.
De markt van Santa Rosa p. 21	Samen een stripverhaal over de plaatselijke markt lezen. De landbouwproducten en de afgewerkte producten op het correcte vervoermiddel leggen voor transport tussen stad en dorp.
Veel werk? ¡Si, mucho trabajo! p. 22-23	Samen een triospel spelen dat de veelheid van jobs in Lima weergeeft. Vragen oplossen over het thema 'werkende kinderen'.

➔ SLOT: KLASSEKALE SYNTHESE

👉 Vooraf:

- Zet de Prezi klaar.

✂️ Materiaal: Prezi 'Hoofdstuk 2'

🕒 Timing: 25 minuten

👉 Verloop:

1. Vertel de leerlingen dat ze na het groepswork veel weten over het dagelijks leven van Thais en Luiz. Zeg dat je aan de hand van foto's wil horen wat ze allemaal weten. Zo kunnen ze over bepaalde thema's iets vertellen aan die leerlingen die de opdracht niet uitgevoerd hebben.
2. Start de Prezi. Die bestaat uit slides met foto's over de tien thema's die in de vorige activiteit aan bod kwamen. Elke slide met foto's wordt gevolgd door een slide met tekst.
3. Vraag na elke slide met foto's aan de leerlingen wat ze zagen en wat ze hierover geleerd hebben.
4. Na de fotoslide toon je de volgende slide. Die geeft de korte inhoud van dat thema weer. Je kan deze gebruiken als aanvulling. Je kan ook de informatie aan het begin van dit hoofdstuk erbij nemen.

➔ KLASGESPREK: WERKENDE KINDEREN

👉 Vooraf:

- Lees aandachtig punt vijf met extra informatie over werkende kinderen. Dit geeft je de nodige houvast tijdens het klasgesprek.
- Raadpleeg de website. Hier staan een aantal tips om te filosoferen met kinderen.
- Zet de digibordles klaar op het digibord.

✂ **Materiaal:** leerlingenboekje p. 22-23.

🕒 **Timing:** 20 minuten

👉 Verloop:

1. Grijp terug naar pagina 23 in het leerlingenboekje. Vraag aan een aantal leerlingen wat ze op de eerste vraag geantwoord hebben.
2. Vertel de leerlingen dat er in Peru veel werkende kinderen zoals Thais en Luiz zijn. Kinderen die werken, krijgen een aantal extra kansen door hun werk, maar er bestaan ook gevaren bij dat werk. Voor sommige kinderen overheersen de kansen en voor andere kinderen nemen de gevaren de overhand. Zeg hen dat ze daar meer over te weten gaan komen.
3. Verdeel de klas in groepjes van drie. De leerlingen nemen hun leerlingenboekje op pagina 22 en 23. Geef elk groepslid de opdracht één paspoort te lezen van een kind dat werkt in Peru. Na het lezen moeten ze één kans onderlijnen en één gevaar omcirkelen.
4. Geef de kinderen nu 5 minuten de tijd om per drie te zoemen. Vraag hen om het verhaal van het kind toe te lichten en de kansen en gevaren te vertellen aan elkaar.
5. Open de digibordles. Zeg dat er een aantal kansen en gevaren door elkaar staan op het bord.
6. Overloop de drie paspoorten. Vraag welke kansen en gevaren de leerlingen voor Luis Enrique, Roberto en Fernando aangeduid hebben. Sleep de vakjes naar de juiste kolom (kansen of gevaren).
7. Als je de paspoorten overlopen hebt, blijven er nog een aantal kansen en gevaren over. Overloop deze klassikaal en breng ze onder in de juiste kolom.
8. Hou een klasgesprek over werkende kinderen. De hamvraag van je klasgesprek is: 'Zou het feit dat kinderen wereldwijd werken, afgeschaft moeten worden? Waarom wel/niet?'
9. Let erop dat je de kinderen aanspoort om te filosoferen over het onderwerp. Tips hierrond vind je op de website. Wijs hen ook op de mogelijke kansen en gevaren op het digibord.
10. Een aantal extra vragen als het gesprek dreigt vast te lopen:
 - Bestaat er een onderscheid in het werk dat kinderen doen (in Peru)? Er bestaan verschillende soorten werk: gaande van vrijwillig tot verplicht, betaald werk of een handje helpen, gevaarlijk werk, licht of zwaar werk, ...
 - Zijn er in België ook kinderen die werken of een handje helpen?
 - Wat zouden de gevolgen kunnen zijn als een kind niet kan gaan werken?
 - Zouden er regels moeten bestaan over welk soort werk voor kinderen geschikt is?

TIPS

- **Zoemen:** per twee of drie van gedachten wisselen en nadien in de grote groep delen.

Leerkrachten die geen digibord ter beschikking hebben, kunnen het document 'werkende kinderen' via de website openen. Ze kunnen de sleepoefening met de laptop uitvoeren en alles projecteren.

5. GOED OM TE WETEN: WERKENDE KINDEREN²

➔ FEITEN & CIJFERS

- 70% van de werkende kinderen in Peru werkt op het platteland in de Andes. In de Andes leren de jongste kinderen al van kleins af aan de dieren hoeden. Op latere leeftijd nemen ze deel aan meer fysieke activiteiten zoals zaaien, oogsten en onderhoud van het veld.
- 30% van de werkende kinderen in Peru werkt in de informele economie in Lima. Kinderen combineren school en werk. In Lima werken jonge kinderen vooral in het weekend en tijdens vakantieperiodes.

Het feit dat er wereldwijd kinderen werken, kun je niet zwart-wit bekijken. Vanuit onze westerse logica vinden we dat kinderen niet mogen werken, ze moeten naar school gaan en spelen. Toch is de realiteit in veel landen helemaal anders. Vaak is het de normaalste zaak van de wereld dat kinderen werken en een bijdrage leveren aan het gezinsbudget. Ook in Peru is dat het geval.

Tot op heden bestaat er op wereldschaal geen algemeen verbod op kinderarbeid. Hoewel we liever over werkende kinderen spreken, gebruiken internationale organisaties de term kinderarbeid. De Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) bepaalt wel minimumleeftijden waarop kinderen mogen werken. Daarnaast heeft ze een aantal 'ergste vormen' van kinderarbeid verboden .

Er zijn grondige redenen om kinderarbeid volledig te verbieden, op basis van het Internationaal Verdrag van de Rechten van het Kind (IVRK).

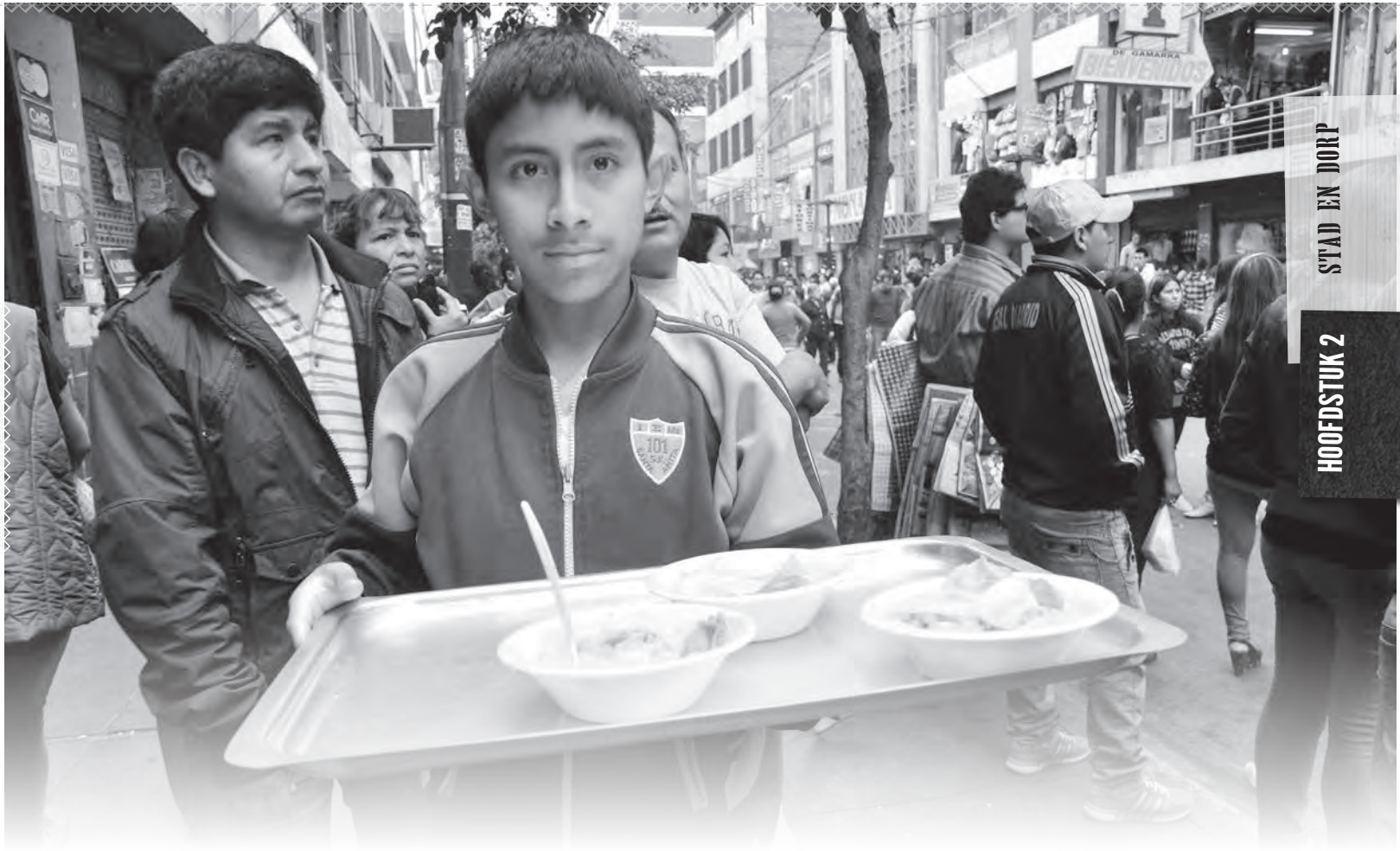
- Recht op onderwijs: werkende kinderen kunnen niet altijd naar school gaan.
- Recht op vrije tijd: werkende kinderen hebben minder tijd om te spelen.
- Recht op gezondheid: het lichaam van een kind is nog niet voldoende ontwikkeld om fysieke arbeid te verrichten.
- Recht op fysieke en morele bescherming: werkende kinderen worden vaker blootgesteld aan onveilige of kindonvriendelijke situaties.

De ILO-conventies én het IVRK verbieden kinderarbeid echter niet volledig. Vanuit dat perspectief kun je kinderen niet zomaar in alle omstandigheden verbieden om te werken. Integendeel, een verbod zou ervoor kunnen zorgen dat een aantal kinderrechten in het gedrang komen. De extra financiële bijdrage van werkende kinderen aan het gezinsbudget kan belangrijk zijn om een aantal rechten te vrijwaren.

- Recht op overleven en recht op gezondheid: de financiële bijdrage van het kind zorgt ervoor dat gezondheidszorg betaalbaar wordt, dat er elke dag een maaltijd voorzien kan worden, enz.
- Recht op onderwijs: kinderen leveren een bijdrage aan het schoolgeld, waardoor ze naar school kunnen gaan. In landen waar veel kinderen werken, zijn er bijvoorbeeld ook scholen die 's avonds lessen organiseren nadat kinderen gewerkt hebben.

2 Bronnen:

- Plan België: www.planbelgie.be
- Internationale Arbeidsorganisatie: www.ilo.org
- Van den Berge, *Rural Child Labour in Andean Countries*. IREWOC, 2009.
- Debbie Budlender, *Informal Economy Budget Analysis in Peru and Metropolitan Lima*. WIEGO, 2010.

- Recht op bescherming: kinderarbeid verbieden kan er verder voor zorgen dat het in de illegaliteit verdwijnt en dat de overheid er helemaal geen vat meer op heeft.
- Recht op participatie: kinderen kunnen ook zelf vragen om te mogen werken. Er is vaak een dunne lijn tussen helpen en werken – zeker als ze hun ouders helpen in de verkoop.

Daarnaast leren werkende kinderen op een ervaringsgerichte manier. Enkele voorbeelden:

- Thais verkoopt lolly's in de vakantieperiode. Ze zal daardoor goed kunnen hoofdrekenen. Andere schoolse competenties kunnen ook geoefend worden.
- Werkende kinderen oefenen eigenschappen zoals zelfstandig en flexibel zijn, sociale vaardigheden, probleemoplossend vermogen, enz.

Natuurlijk is het beter dat kinderen geen bijdrage aan het gezinsbudget moeten leveren. Daarom zou kinderarbeid op lange termijn bestreden moeten worden. Toch is een algemeen verbod op korte termijn niet altijd in het belang van het kind en kan dat voor menselijke drama's zorgen. Als kinderen toch moeten werken, dan moet het in billijke arbeidsomstandigheden (eerlijke vergoeding, redelijke arbeidsduur, enz.) en onder redelijke voorwaarden gebeuren. Hun andere rechten moeten daarbij gevrijwaard blijven. Op de lange termijn moet de socio-economische situatie in landen zoals Peru verbeterd worden om te kunnen evolueren naar een volledige afschaffing van kinderarbeid.

Probeer dus met de leerlingen op een genuanceerde manier naar werkende kinderen te kijken. Natuurlijk vragen we je niet om blind te zijn voor de slechte omstandigheden waarin nog altijd vele kinderen werken. Maar door het een en ander in een juist perspectief te plaatsen, kun je de leerlingen wel een genuanceerd beeld meegeven tijdens het klasgesprek.

Nog meer weten?

